

14 Het ontstaan van de Kaappolder

Inleiding

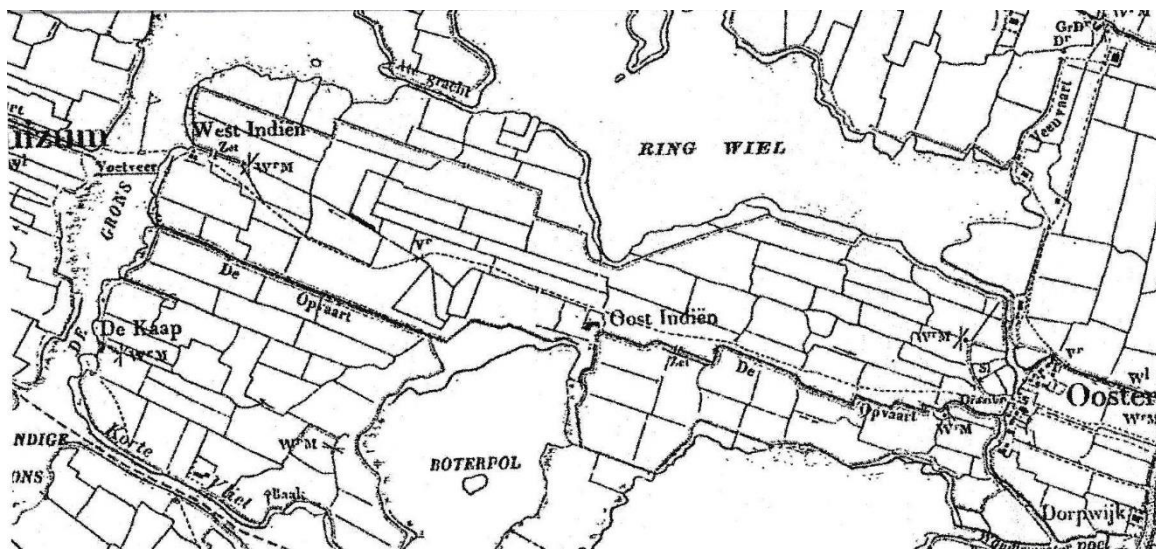
Ons land telt ongeveer 4.000 polders en een groot deel hiervan kun je vinden in de provincie Friesland. Eenvoudig gezegd bestaat een polder uit een stuk land dat lager ligt dan het niveau van het omringende boezemwater of de zee, met een dijk erom heen. Het overtollige regen- en kwelwater kan niet uit zichzelf wegstromen en daarom wordt dit weggepompt. Vroeger gebeurde dit met watermolens en tegenwoordig met gemalen of, als de polder aan de zee grenst, via natuurlijke afstroming bij eb. De meest bekende polders zijn de droogmakerijen: een meer of een poel waar een ringdijk om gelegd is en die vervolgens is drooggemalen. Maar een polder hoeft niet altijd uit een meer ontstaan te zijn. Het kan ook ontstaan zijn uit een stuk buitendijks land, uit bûtlân, zoals de Friezen zeggen. Vroeger, toen de afwatering van het Friese boezemwater nog niet met gemalen geregeld werd maar door middel van natuurlijke afstroming in de Zuiderzee of de Waddenzee, kon het niveau van het boezemwater in het najaar of de winter wel 90 cm hoger staan dan in de zomer. En dat betekende, dat het bûtlân dan onder water stond. In het voorjaar, als het peil van het boezemwater weer daalde, kon het overtollige water weer wegstromen en kon er weer gras groeien. Zo'n stuk land was ongeschikt voor bewoning en ook voor grazende koeien. Het kon eigenlijk alleen maar gebruikt worden voor hooiland. De Kaappolder is ontstaan uit zo'n stuk bûtlân.

Het begin van de Kaappolder

Als we het tegenwoordig over de Kaappolder of De Kaap hebben, bedoelen we al het land aan weerskanten van de Kaapwei, van Klein Gaastmeer tot aan de Grons. Maar oorspronkelijk was de Kaappolder hier maar een deel van, hoogstens een kwart. Dat hele gebied werd oorspronkelijk in vieren verdeeld. Van Zuid naar Noord is dat gebied verdeeld door het Zandmeer en een sloot die langs boerderij Oost-Indië naar de Ringwiel liep. En vroeger was het ook nog van Oost naar West verdeeld door de Haifeart (Hooivaart), die liep van de Pieter Bouwesloot naar de Grons, ongeveer parallel aan de huidige Kaapwei. De Kaappolder is oorspronkelijk hier het deel van dat ten Zuidwesten ligt, begrensd door de Grons, het Kortvliet, het Zandmeer en de toenmalige Haifeart, in totaal 67 hectare groot. Het gedeelte waar de boerderijen West-Indië, Oost-Indië en de z.g. Deinumpleats (met de tennisbaan) op liggen, is een oudere polder die vroeger De West genoemd werd en die een eigen watermolen had. Over die polder is ook heel wat te vertellen, maar daar gaat het in dit verhaal dus niet over, daar komen we later wellicht op terug. En het deel met de boerderijen van Jelle Zeilstra en Piersma was ook weer een aparte polder met destijds een eigen watermolen. In de volksmond werd die polder de Tiekrite genoemd. De Liuwedaem en de Hemmen liggen op het gedeelte dat heel lang bûtlân gebleven is en nooit een eigen watermolen had. Dit stuk land stond, voordat het Hooglandgemaal te Stavoren in 1966 begon te werken, in de winter vaak onder water en hier kon de jeugd van Gaastmeer destijds het eerst schaatsen.

De Kaappolder hoort bij het dorp Gaastmeer, dat is duidelijk, maar dat is niet altijd zo duidelijk geweest. In 1768 ontstaat namelijk een grensconflict tussen de grietenij Wymbritseradeel en de stad Workum. De eigenaren van boerderij Oost-Indië hebben een aanmaning van de burgemeester van Wymbritseradeel gekregen om hun belasting te betalen, terwijl ze die al aan Workum betaald hebben. Beide gemeenten claimen, dat dit gebied bij hun grond hoort. Wymbritseradeel geeft aan, dat het midden van het Kortvliet de grens is tussen beide gemeenten en Workum beweert, dat de grens wordt aangegeven door de Gravinnewei, een zandrug die in de laatste ijstijd ontstaan is. Het probleem van deze zandrug is echter, dat die in de loop van de eeuwen bedekt is met een dikke laag veen, dus aan de oppervlakte onzichtbaar is. In onderling overleg komen ze niet tot een oplossing, dus wordt de provincie ingeschakeld om het conflict op te lossen. Het probleem blijft onopgelost, totdat besloten wordt om in ons land een kadaster te maken. Hiervoor is nodig, dat de grenzen van alle grondstukken nauwkeurig bepaald worden. Het maken van een kadaster begint met het vaststellen van de precieze grenzen tussen gemeenten met een wandeling

door burgemeesters en raadsleden, waarbij een landmeter aantekening maakt van de aangegeven grenzen. Het is dan inmiddels 1824 en het conflict, dat jarenlang sluimerend geweest is, steekt opnieuw de kop op. De burgemeester van Workum weigert na afloop van de wandeling zijn handtekening te zetten onder het verslag en de tekening van de landmeter. De provincie doet dan een voorstel om het probleem uit de wereld te helpen, waarbij ze proberen de kool en de geit te sparen. Ze stellen namelijk de grens tussen Workum en Wymbritseradeel als volgt vast: het midden van de Ynthiemasloot, de vaargeul van de Grote Gaastmeer en het Zandmeer tot aan het Kortvliet en vanaf het begin van het Kortvliet de Gravinnewei tot het midden van de Grons. Alleen moet de gemeente Workum dan met grenspalen de precieze loop van de Gravinnewei aangeven, rekening houdend met alle hoeken van deze zandrug. De kosten van de grenspalen zijn voor rekening van de stad Workum.

Kaartje van de Kaappolder

De reactie van Workum is, dat de kosten van grenspalen voor rekening van beide gemeenten zijn, maar ze zitten nu wel met het probleem om de loop van die ondergrondse zandrug aan te geven. Dat probleem hebben ze nooit opgelost, dus bleef de grens een strijdpunt. Uiteindelijk is het in 1827 voorgelegd aan Koning Willem I, die kortweg vaststelde, dat de grens gevormd werd door het midden van het Kortvliet. Vanaf dit moment is het dus duidelijk, dat de Kaappolder geheel tot de toenmalige grietenij Wymbritseradeel behoorde, dus tot het dorp Gaastmeer.

In 1832 verscheen in ons land de eerste kadastrale kaart en op die kaart is te zien, dat er in de oorspronkelijke Kaappolder geen enkele bebouwing te vinden is: geen huis, geen boerderij en ook geen molen. Het land is verdeeld in 41 kavels van alleen maar hooi- en enkele rietlanden, genummerd Heeg B 449 t/m 490. Er zijn 12 eigenaren van deze percelen, waaronder boeren uit Nijhuizum, Workum, Ferwoude, Bolsward en Koudum. Maar er zijn ook eigenaren die waarschijnlijk weinig met veehouderij te maken hebben, zoals grietman Van Asbeck uit Koudum en de weduwe van burgemeester Fockens van Bolsward. Voor hen gaat het kennelijk om geldbelegging en ze zullen hun landen aan boeren verhuurd hebben. Ook het Dorp Gaastmeer wordt als eigenaar genoemd. Dat zal de armenzorg van het dorp betreffen, die kavel 458a in bezit heeft, een bescheiden stukje hooiland van 3.050 m² groot aan de oever van het Zandmeer. Maar wie de gebruikers van de gehuurde landen zijn, is uit het kadaster van 1832 niet af te lezen.

In 1840 maken de eigenaren de afspraak, dat ze van dit stuk land een polder zullen maken, door er een ringdijk om te leggen en een molen te bouwen voor de afwatering. Het Dorp Gaastmeer met kavel 458a doet hier overigens niet aan mee. Wat er precies afgesproken wordt, weten we niet, want we kennen het poldercontract dat toen opgesteld is niet. Maar nu ontstaat wel, waarschijnlijk voor het eerst, de naam Kaappolder. Het gaat met de nieuwe

polder niet voortvarend. In een later opgesteld poldercontract uit 1866 zijn hier verschillende opmerkingen over gemaakt: de eigenaren of gebruikers van de percelen hielden zich niet aan de gemaakte afspraken. Uiteindelijk lukte het wel om een ringdijk om dit gebied te leggen, maar het duurde tot 1855 voordat er een watermolen gebouwd was. Die molen en een molenaarshuis er naast werden gebouwd door Alle Jans Bokma (ook wel Allert Johannes, 1801-1880), de stadsarchitect en meester-timmerman van Workum. De molen is een zogenaamde spinnenkop en krijgt de naam Kaap de Goede Hoop, kortweg De Kaap. De naam is kennelijk gekozen naar aanleiding van de namen Oost- en West-Indië van de naburige boerderijen, die dan al bestaan.

Alle Jans Bokma heeft in Friesland enige bekendheid, omdat hij op de nijverheidstentoonstelling van 1844 te Leeuwarden een bronzen medaille gewonnen heeft met de inzending van een tellurium, een apparaat dat de bewegingen van de aarde en de maan om de zon zichtbaar maakt. Dit tellurium staat nog altijd tentoongesteld in het Planetarium te Franeker.

Zo kan molen De Kaap eruit gezien hebben (foto spinnenkopmolen Nijhuizum)

De molen, het molenaarshuis, een schuur en wat land worden in 1855 verkocht aan Lolke Jeltens Dijkstra uit Parrega voor f 4.048. Lolke Dijkstra is tot die tijd boerenarbeider en wordt dan poldermolenaar en veehouder op De Kaap. De molen watert via het westelijk deel van de Hooivaart af op de Grons. Kennelijk wordt de Hooivaart tussen het Zandmeer en de Grons dan al niet meer gebruikt als vaarwater. In 1859 roepen burgemeester en wethouders van Wymbritseradeel de onderhoudsplichtigen van de Hooivaart die loopt van Klein Gaastmeer naar het Zandmeer op, om te overleggen over een noodzakelijke slatting. Het deel tussen het Zandmeer en de Grons wordt hierbij niet genoemd, dus dat deel van de Hooivaart is dan kennelijk niet meer nodig als vaarwater. Uit het poldercontract van 1866 blijkt ook, dat de Hooivaart gedempt wordt, behalve het deel dat nodig is voor de afwatering. Molen De Kaap is overigens niet de eerste molen geweest die op dit gebied gestaan heeft. Volgens overlevering heeft Johannes Postma uit It Heidenskip een stuk land van ca. 2 hectare bewerkt, dat grenst aan het Zandmeer. Het was een laag stuk land. Op een kaart uit 1718 wordt het zelfs als water aangegeven. Ze hebben er een dijke om gelegd en er stond een jasker op om het droog te malen. Een jasker of tjasker is een kleine, verplaatsbare watermolen met een vijzel. Hier zal kavel 458a van het Dorp Gaastmeer geweest zijn, vergroot met aanslibbing van het Zandmeer. Dat meer heeft als kavelnummer 458, dus ligt het voor de hand het land dat uit aanslibbing van het meer ontstaan is, het nummer 458a te geven. Later is de jasker vervangen door een monniksmolen, een achtkante bovenkruier. Jasker en molen zijn verdwenen en dit stuk land is kennelijk later bij de Kaappolder gevoegd. Johannes Postma woonde in het Heidenskip aan het Zandmeer en was rond 1900 gebruiker

van dit hooiland, dat oorspronkelijk dus geen deel uitmaakte van de Kaappolder. Ook zijn zoon Richolt (geboren in 1910) heeft dit land bewerkt en die was in Gaastmeer geen onbekende, omdat hij van tijd tot tijd preeklezer was in de kerk. Ook de toenmaals gebruikte veldnamen Jaskerland en Richoltsland herinneren hieraan. Die veldnamen worden tegenwoordig niet meer gebruikt, maar nog wel de veldnaam Molesâne, naar de plek waar vroeger de molen stond. Het is nog altijd een laag gelegen stuk weiland. Er hebben wel eens drie trekkers tegelijk in vast gezeten. De eerste trekker raakte vast bij het mest uitrijden, een tweede die hem eruit zou trekken, raakte ook vast en zo ook een derde. Men heeft ze moeten uitgraven en met behulp van planken zijn ze weer op vastere grond gekomen.

Het nieuwe poldercontract van 1866

Dit poldercontract is bewaard gebleven en dat geeft ons een goed inzicht in de gemaakte afspraken over het beheer van de Kaappolder. Het contract van 1840 voldeed niet en men hield zich er niet voldoende aan. Wellicht was dit contract niet op alle punten duidelijk genoeg en voor meerdere uitleg vatbaar. Waarschijnlijk om deze reden is het nieuwe contract erg gedetailleerd. Zo wordt er o.a. in beschreven wie verantwoordelijk is voor het onderhoud van bepaalde dijkstukken, dammen, hekken en sloten, wanneer en door wie gehekkeld moet worden, wie waar overpad heeft, hoe hoog de boete is als je in gebreke blijft, enz. Het contract begint zo:

Wij onderteekenden zoo privé als in kwaliteit gezamentlijke eigenaren van de landen uitmakende de kaappolder onder Nieuwhuisum, ten kadaster bekend in de gemeente Heeg, onder sectie B te weten:

- 1. Feite Abrahams Couperus, Landbouwer te Nieuwhuisum, van de percelen Nr 471, 472, 477, 480, 489, 478 en 490 te zamen groot 14,77 bunder (hectare) of 40 pondemaat*
- 2. Lolke Jeltjes Dijkstra, Poldermolenaar en Landbouwer aldaar van de percelen Nr 473, 474 en 476 te zamen groot 3,87 b. of 10½ p.*
- 3. Hidde Eeltjes Halbertsma, Stedelijk Chirurgijn en Geneesheer te Grouw, in kwaliteit als curator van mijnen Moeder Mejuffrouw Baukje Fockens, Weduwe wijlen den Heer Eeltje Halbertsma, van de percelen Nr. 482, 483, 484 en 485, te zamen groot 10,53 b. of 28½ p.*
- 4. Jorrit de Boer, buiten beroep te Bolsward, voor mij en in kwaliteit van Vader en voogd van mijne twee minderjarige kinderen Pier en Anna bij mijne tweede echtgenote wijlen Johanna Geertruida Hettema, in huwelijk verwekt voor twee derde en Alida Kuiper, buiten beroep aldaar voor een derde, van de percelen Nr. 488, 449, 450, 451, 475 en 832, te zamen groot 11,16 b. of 30 p.*
- 5. Simon van Hulst, Houthandelaar te Leeuwarden van de Percelen Nr. 459, 460, 461 en 462 te zamen groot 2,95 b. of 7½ p.*
- 6. Auke Roukes de Boer, landbouwer onder Workum voor drievierde en Tjitte Gerbens de Boer, landbouwer te Nieuwhuisum voor een vierde van de percelen Nr. 468, 469, 486, 487 en 463, te zamen groot 7,84 b. of 21 p.*
- 7. Rinkje Boukes Couperus, Weduwe Pieter Jelles Sitenga zonder beroep te Ysbrechtum, voor mij als moeder en voogdesse mijnen drie minderjarige kinderen Trijntje, Akke en Grietje, aan mij door genoemde mijn wijlen man in huwelijk verwekt, voor de helft en Grietje Sijbrands Hiemstra, Weduwe Ales Opherts Brouwer, boerin onder Deersum, voor mij en als moeder en voogdesse mijner drie minderjarige kinderen Ophert, Sijbrandus en Anne Ales Brouwer, aan mij door genoemde mijn wijlen echtgenoot, in huwelijk verwekt, voor de wederhelft van de percelen Nr. 479 en 481, te zamen groot 4,70 b. of 13 p.*
- 8. Eelke Tjittes de Jong, Landbouwet te Nieuwhuisum van de percelen Nr. 470, 453, 454, 464, 465, 466, 455, 456, 457, 452 en 467 te zamen groot 22,65 b. of 61 p. contrahenten ten eene, en Lolke Jeltjes Dijkstra, bovengenoemd, als contrahent ten andere zijde.*

Als je alle erfgenamen meetelt, is het een aanzienlijk aantal eigenaren voor zo'n betrekkelijk kleine polder van 67 hectare, maar het aantal gebruikers is heel wat kleiner: in totaal vier

boeren die deze polder zullen bewerken, De eigenaren die hun geld belegd hebben in deze polder en zelf geen boer zijn, zullen hun landen als hooiland verhuurd hebben aan die hier genoemde boeren, of aan anderen. Zo is boer Ynte Tijsma uit Gaastmeer een aantal jaren huurder geweest. Onder de eigenaren ook Hidde Eeltjes Halbertsma, de zoon van de in Friesland bekende Eeltje Hiddes Halbertsma, die behalve dokter ook Fries dichter en schrijver was. Hij was getrouwd met Baukje Fockens, de dochter van de burgemeester van Bolsward en zij had deze landen van haar vader geërfd.

Jorrit de Boer, die vermeld wordt zonder beroep, was meester-bakker in Bolsward.

Over eigenaar Simon van Hulst komen we nog te spreken.

We geven de belangrijkste punten uit het poldercontract beknopt en in eigen woorden weer.

- Het contract van 1840 is deels uitgevoerd, er liggen buitendijken en Alle Bokma heeft een watermolen gebouwd, dus gaat het er nu om afspraken te maken over het drooghouden van de polder.
- De Hooivaart vanaf de molen tot het Zandmeer zal komen te vervallen.
- Om dijken, dammen en sluizen te kunnen onderhouden, moet overpad gegeven worden aan karren of wagens.
- De molenaar is verplicht de molen goed te onderhouden en te allen tijde, als wind en weer het mogelijk maken, de polder droog te malen, zowel overdag als 's nachts. De molentochten moet hij schoon houden.
- Bij langdurige droogte kan het polderbestuur aan de molenaar opdracht geven zoveel buitenwater in te laten als nodig is. Niemand anders dan de molenaar mag buitenwater inlaten.
- Molentochten en sloten zullen elk jaar gehekkeld moeten worden door de eigenaren van de landen waar deze waterlopen aan grenzen. Bij gemeenschappelijke sloten moeten de eigenaren ten Zuiden in de oneven jaren en de eigenaren ten Noorden in de even jaren hekkelen.
- Jaarlijks voor 5 maart (Sint Petri) zal aan de eigenaar van de molen maalloon betaald worden voor een bedrag van (ongeveer) 60 cent per pondemaat. In totaal komt het neer op f 126,30 per jaar.
- Het is de molenaar niet toegestaan andere landen dan die bij de Kaappolder behoren te bemalen. Als hij de molen wil vervangen door een stoomgemaal, is hiervoor toestemming nodig van minstens tweederde van de eigenaren.
- Het onderhoud van de buitendijken is voor de eigenaren of gebruikers van de landen die hier aan grenzen. Hierop zijn twee kleine uitzonderingen, die met name genoemd worden (op plaatsen waar de polder grenst aan het Zandmeer, dus door golfslag op gevaarlijke plaatsen). Ook is het verplicht mollen en andere schadelijke dieren te bestrijden.
- Riet aan de waterkant moet beschermd worden.
- Het polderbestuur is belast met het toezicht op alle belangen van de polder en zal bestaan uit twee ingelanden, waarvan er jaarlijks één aftredend, maar wel herkiesbaar is. Degene die het eerst zal aftreden, is penningmeester. Elk jaar in de maand maart zal de molenaar de ingelanden en eigenaren uitnodigen voor een vergadering, waarin een bestuurslid gekozen zal worden. Elke eigenaar, ook van veel percelen, heeft één stem. De eerste bestuursleden zijn Tjitte Gerbens de Boer en Eeltje Tjittens de Jong.
- Het bestuur is gemachtigd om ingelanden die in gebreke blijven te manen binnen veertien dagen aan hun verplichtingen te voldoen en zo niet, een deurwaarder in te schakelen ten koste van de overtreder. Kosten die voor rekening van het geheel komen, zullen jaarlijks worden verrekend naar rato van de omvang van de eigendommen.
- Elk bestuurslid ontvangt drie gulden per jaar voor de te maken onkosten.
- Het bestuur moet zich beijveren om de Hooivaart tussen de Kaappolder en het aangrenzende land van Jelle Doouwes Bouma spoedig te slatten (uitdiepen).
- Het bestuur kan boeten opleggen (meestal van vijf gulden per overtreding), die geboekt worden bij de inkomsten van de polder.

- Van enkele zaken die tot meningsverschillen aanleiding kunnen geven, zoals het onderhoud van gemeenschappelijke dammen en dijkstukken, is precies bepaald, met opgave van kadasternummer, wie verantwoordelijk is voor het onderhoud.
- Dit contract zal op een vergadering in 1866 worden voorgelezen en bij goedkeuring door de contractanten woorden vastgesteld en ondertekend.

In dit contract en ook in de praktijk speelt de molenaar Lolke Jeltjes Dijkstra (1811-1904) een centrale rol. Hij moet immers zorgen, dat de polder droogt blijft. Dat betekent niet alleen dat de molen goed onderhouden moet worden, maar ook dat de sloten en waterlopen goed blijven doorstromen en dat de buitendijken 'waterdicht' blijven. Het poldercontract is dan ook opgesteld als een contract tussen aan de ene kant de eigenaren van de landen en aan de andere kant de poldermolenaar. Erg handig ook om hem de samenroepen van de vergadering te laten zijn, want dan kan hij tegelijkertijd zijn maallonen innen en zal hij dit dus niet vergeten of laten versloffen. In tegenstelling tot het contract van 1840 mogen we aannemen, dat men zich aan dit poldercontract naar behoren gehouden heeft.

De boerderijen in de Kaappolder

Boerderij De Kaap

We nemen aan dat dit de eerste boerderij in de polder is, want voordat de molen gebouwd was, kon je in dit gebied, dat elke winter onder water stond of op z'n minst erg drassig was, niet wonen of vee laten grazen. Lolke Jeltjes Dijkstra koopt in 1855 voor f 4.046 de molen, het molenaarshuis, een schuur en landen van de bouwer Alle Jans Bokma. Maar van het maalloon kan molenaar Dijkstra niet in zijn levensonderhoud voorzien, dus wordt hij ook boer op boerderij De Kaap. Trouwens, in het poldercontract staat hij ook vermeld als poldermolenaar en landbouwer. Hij gaat hier in 1855 wonen, samen met zijn vrouw Feikjen Douwes de Boer (1813-1874) en hun kinderen. Tot die tijd is hij arbeider in Parrega. Het zal in het begin een bescheiden boerderij geweest zijn. In 1866 hoort er nog geen vier hectare eigen grond bij, maar we weten niet of er ook landen bij gehuurd worden. In december 1880 koopt Lolke Dijkstra voor f 1.117 een huis in Workum, waar hij kennelijk van zijn pensioen gaat genieten. Hij is al sinds 1874 weduwnaar en hij overlijdt in 1904 op 92-jarige leeftijd. Wie de opvolger als poldermolenaar wordt, weten we niet precies, maar in 1896 wordt de boerderij te huur aangeboden door Lolke Johannes Dijkstra (1851- 1922). Het is ook mogelijk, dat het hier niet om dezelfde boerderij gaat als die van Lolke Dijkstra, want op een bepaald moment is er op die plek een tweede boerderij gebouwd. Het zijn beide kleine 'spultjes', waarbij het oudste het molenaarshuis is. Lolke Johannes Dijkstra woont al in 1877 in Nijhuizum. Hij trouwt met Marijke de Jong (1857- 1923) en vanaf 1879 worden al hun tien

Boerderij De Kaap van de familie Bakker aan de Kaapwei

kinderen in Nijhuizum geboren. We nemen aan, dat hij ook molenaar is en dus op boerderij De Kaap woonde tot in elk geval 1896.

Zijn opvolger wordt waarschijnlijk Sjoerd Bokma (1867-1934), die in elk geval in 1901 in Nijhuizum woonde met zijn vrouw Jeltje Postma (1866-1912). Ze hebben samen één kind, Johannes, die op de foto staat in het oude fotoboek van Gaastmeer. Na het overlijden van Jeltje trouwt Sjoerd met Sjoukje Wouters (1875-1951). In 1934 overlijdt Sjoerd Bokma in Nijhuizum. Dit is ook de periode waarin de watermolens in Friesland vervangen zijn door elektrische gemaaltjes, ook die in de Kaappolder en dus de functie van poldermolenaar kwam te vervallen. Vanaf dat moment is er alleen nog sprake van twee kleine boerderijen. De weduwe van Sjoerd Bokma blijft op boerderij De Kaap boeren tot april 1942. Dan wordt boelgoed gehouden en wordt de gehele inventaris van de boerderij verkocht, o.a. 'een best beslag melkrijk vee', bestaande uit tien melkkoeien.

Op de boerderij naast De Kaap boert omstreeks 1925 Sjoerd Kramer (1863-1938). Hij is tot 1899 getrouwd met Willemke de Vries (1864-1899) en later met haar zuster Baukje de Vries (1857- 1931).

Omstreeks 1931 wordt Sjoerd Kramer opgevolgd door Sytze Terpstra (1895-1979), die getrouwd is met de dochter van Sjoerd Kramer, Ymkje Kramer (1895-1961).

Van omstreeks 1942 tot 1946 boeren hier Klaas Lycklama a Nijeholt (1912-1977) en zijn vrouw Maaïke Kooistra (1912-1971) als pachters. We nemen aan, dat in deze periode beide boerderijen zijn samengevoegd, want in 1946 worden zate en landen De Kaap plus een arbeiderswoning te huur aangeboden, waarbij er sprake is van ruim 28 hectare land. Het is mogelijk dat, nadat de weduwe van Sjoerd Bokma in 1942 stopte met boeren op De Kaap, die samenvoeging al heeft plaats gevonden, maar dat weten we niet zeker. In elk geval zet Klaas Lycklama a Nijeholt al in januari 1942 een advertentie, waarin hij vraagt om een arbeider met een dochter en een vrouw die goed kunnen melken. Een arbeidershuis is beschikbaar. Dat wijst er op, dat in 1943 er al sprake is van een behoorlijke melkveehouderij. In 1946 komt Klaas Bakker op deze boerderij. Hij komt van boerderij Oost-Indië en is dan weduwnaar. Hij wordt opgevolgd door zijn zonen Simon Bakker (1935-2010) en diens vrouw Siebrigje Westra (1935- 2003) en Folkert Bakker (geb. 1932), die getrouwd is met Tine van der Wal. Op zijn 90ste weet Folkert zich te herinneren, dat ze in de beginjaren op De Kaap 28 koeien molken en dat bij de uitbreiding van de stal afbraakstenen van een naburig huis gebruikt werden.

In 1968 verhuizen Folkert en Tine naar de boerderij van 'tante Neel' aan de overkant van de Inthiemasloot. Tante Neel was de weduwe van Hendrik Kuiper, die in 1943 door de Duitsers gevangen genomen werd wegens hulp aan onderduikers en die na de oorlog nooit meer terugkeerde.

In 1994 nemen Klaas Bakker en zijn vrouw Aukje Labordus de boerderij over, die is uitgegroeid tot een flinke melkveehouderij met 95 melkkoeien. Bij het verder vergroten van de stal werden ook de fundamenten van een watermolen gevonden. Boerderij en landen, waar men in 1946 als pachter begon, zijn inmiddels eigendom van de familie Bakker.

Boerderij Vlietzicht

Iedereen die wel eens op het Kortvliet vaart, richting Workum of omgekeerd, kent die mooie, grote boerderij aan het water, met dat enorme dak van rode pannen. Dat is boerderij Vlietzicht. In het dak staan met zwarte pannen de letters M M V W. Wat zouden die letters betekenen? Meer Melk van Water zeggen de mensen uit de omgeving. Mooi gevonden, maar het zal vast wel iets anders betekenen en daar gaan we naar op zoek.

Deze boerderij is gebouwd in 1899, maar voor die tijd stond hier een boerderij die ook Vlietzicht heette. Van deze boerderij weten we erg weinig. Hij is gebouwd na 1832, want toen kwam in dit gebied helemaal geen boerderij voor, in elk geval na 1840 toen de Kaappolder ontstond, maar het meest waarschijnlijk is dat hij pas na 1855 gebouwd is, nadat de polder bemalen werd en er niet alleen hooi-, maar ook weilanden op aangelegd konden worden. Voor het eerst komt deze boerderij voor in de Leeuwarder Courant van 17 oktober 1876. Dan biedt de weduwe van Eelke Tjittes de Jong boerderij Vlietzicht te huur aan voor een periode van vijf jaar. Het is dan een voor die tijd grote boerderij, waar 23 hectare land bij hoort. Het land ligt volgens de advertentie in één kavel en het is allemaal weiland. Haar man is in september 1875 overleden. Hij was in 1866 een van de ondertekenaars van het

poldercontract en destijds de grootste landeigenaar met ruim 22 ha, tevens lid van het eerste polderbestuur. We kennen ook een advertentie uit 1871, waarin een nieuw gebouwd huisje aan het Kortvliet met vijf pondematen land te koop wordt aangeboden, maar het is onwaarschijnlijk dat dit het begin van boerderij Vlietzicht geweest is.

Huurder in 1876 wordt Pieter Johannes Adema (1838-1922), voor *f* 2.715 per jaar. Uit de huurprijs blijkt ook wel, dat het om een grote boerderij gaat.

Maar twee jaar later wordt de boerderij te koop aangeboden, waarbij wordt aangegeven dat hij tot 1882 verhuurd is. De nieuwe eigenaar van de boerderij en bijna alle landen wordt Tjalke van der Meer (1834-?), veehouder te Workum, voor *f* 45.245. Er wordt tijdens die verkoping nog een pand verkocht, ook met de naam Vlietzicht. Naast de boerderij, aan het Kortvliet richting Workum, staat namelijk een winkel en tapperij waarvan de weduwe van Eelke de Jong ook eigenaar is. Die is tot 1880 verhuurd aan Jan Couperus (1849-1882) voor *f* 75 per jaar. De winkel met tapperij wordt vooral gebuikt door binnenschippers en er hoort ook een overzet naar en van It Heidenskip bij. Dit pand, dat enkele jaren geleden nieuw gebouwd is, wordt voor *f* 1.804 verkocht aan Tjitske Zwart, een makelaar of rentenier uit Workum. Bij verkoping krijgen dus de boerderij en de winkel met tapperij verschillende eigenaren.

We volgen eerst de geschiedenis van boerderij Vlietzicht.

Tjalke van der Meer gaat niet zelf boeren op Vlietzicht. De boerderij is immers tot 1882 verhuurd aan boer Adema. In 1882 wordt het huurcontract met Adema niet voortgezet en probeert de eigenaar een nieuwe huurder te vinden, zo blijkt uit krantenadvertenties, maar dat lukt niet. Rond 1880 is er een landbouwcrisis ontstaan, vooral in de landbouw, maar de veeteelt is ook niet buiten schot gebleven. Kennelijk is voor de gevraagde huurprijs geen gegadigde te vinden. Uiteindelijk leidt de situatie tot een gedwongen verkoop in 1884, waarbij Simon van Hulst (1836-1898) de boerderij en een deel van de landen koopt voor *f* 30.898. Dit is natuurlijk heel wat minder dan de koopprijs in 1878, maar een deel van de erbij behorende landen is door anderen gekocht en vanwege de landbouwcrisis zullen de prijzen van boerderijen ook wel lager zijn. De nieuwe eigenaar Simon van Hulst kennen we al van het poldercontract uit 1866, waarbij hij een van de kleinere landeigenaren is. Hij is, samen met zijn zoon Willem, houthandelaar en eigenaar van een houtzaagmolen in Leeuwarden, kennelijk met succes, want hij is ook actief in het beleggen in vastgoed en op de geldmarkt. Wie de boerderij sinds 1882 huurt, is niet bekend.

Simon van Hulst heeft een zoon en drie dochters en bij zijn overlijden in 1898 zal Margaretha, zijn oudste dochter, de boerderij erven. Margaretha (1864-1945) trouwt in 1890 onder huwelijkse voorwaarden met Adriaan Marinus van Wijk, op dat moment luitenant in Haarlem. Ze gaan later in Breda en tenslotte in Den Haag wonen en Adriaan Marinus wordt uiteindelijk generaal-majoor. Bij het overlijden van haar vader wordt Margaretha dus eigenaar van de boerderij. En ze pakt de zaak kennelijk energiek aan, want in 1899 wordt de

Boerderij Vlietzicht van Gert de Boer en Anita Griffioen aan het Kortvliet

bestaande boerderij afgebroken. De afbraakgoederen worden ter plekke door een deurwaarder bij opbod en tegen contante betaling verkocht. Op de lege plek wordt voor *f*

13.500 een geheel nieuwe boerderij gebouwd door de bekende aannemer A.P. Wiersma uit Gaastmeer. Wiersma is o.a. de bouwer van de christelijke school en de gereformeerde kerk in Gaastmeer. De nieuwe boerderij wordt verpacht aan Ate Jentjes Wiarda (1892-1907), die tot 1906 de pachter is. In december van dat jaar houdt hij boelgoed en verhuist hij naar Workum, waar hij een huis gekocht heeft. Maar het blijft niet bij deze nieuwbouw, ook de landen die erbij horen worden uitgebreid. In 1906 en 1909 wordt door Margaretha van Hulst, dus onder haar meisjesnaam, voor ca. f 20.000 in Nijhuizum aan land aangekocht, waarbij we aannemen dat die bij de boerderij gevoegd worden. Maar in haar gezinsleven gaat het minder voortvarend. In 1900 wordt een levenloos kindje geboren, gelukkig krijgen ze in 1905 een gezonde dochter, die hun enig kind zal blijven en Maria Margaretha genoemd wordt. Zij zal later de eigenaar van de boerderij worden. Maria Margaretha van Wijk, M M v W, de letters in het dak, dat kan niet missen. We weten overigens niet, wanneer die letters in het dak zijn aangebracht. Maar de betekenis die de volksmond aan die letters geeft, is toch niet helemaal uit de lucht gegrepen. Pachter Wiarda krijgt in 1906 geen nieuw huurcontract meer omdat, naar men zegt, hij water in de melk gooit. En dan niet eens schoon regenwater, maar slootwater, want soms drijft het eendenkroos er in. Meer Melk van Water, zal hij gedacht hebben.

De nieuwe pachter wordt Hermanus Nicolaas (Harmen) Kooistra (1877-1967). In 1904 is hij getrouwd met Emke Piersma en als ze van Workum naar boerderij Vlietzicht komen, hebben ze een dochttertje van een jaar en eind 1907 wordt zoon Durk geboren. Een mooie toekomst ligt in het verschiep, maar dat komt niet altijd uit. In maart 1908 overlijdt Emke op 25-jarige leeftijd en blijft Harmen met twee kleine kinderen achter. In 1911 hertrouwt hij met Wytse Hylkes van der Veen (1882-1975). Ze krijgen een zoon en twee dochters, van wie Grietje (1914-2007) de oudste is. Zij trouwt in 1945 met Meindert de Boer (1915-1996) en omstreeks 1950 worden zij de pachters van de boerderij. De ouders gaan met pensioen en in Workum wonen.

Omstreeks 1980 stoppen Meindert en Grietsje met boeren en wordt de pacht voortgezet door hun zoon Harry de Boer (geb. 1947), die met zijn vrouw Gonny Oldersma (geb. 1954) op Vlietzicht gaat wonen. Op hun beurt gaan ze in 2013 in Workum wonen en geven ze het stokje over aan hun zoon Gert de Boer (geb. 1984), maar die wordt geen pachter, maar eigenaar. Hij koopt de boerderij en ca. 25 hectare land en huurt er nog 18 ha land bij, zodat de boerderij ongeveer 43 ha groot is. Hij woont hier samen met Anita Griffioen en hun kinderen.

De eigenaar Maria Margaretha van Wijk heeft heel lang contact met boerderij Vlietzicht gehouden. Bij de boerderij horen namelijk twee arbeiderswoningen, die ten oosten van de boerderij aan het Kortvliet staan. Die werden aanvankelijk bewoond door de arbeiders op de boerderij, maar door de mechanisering in de veehouderij werden die overbodig. Boerderij Vlietzicht maakt bij voorbeeld gebruik van een melkrobot. De huisjes werden toen ze geen permanente bewoning meer hadden, gebruikt als recreatiewoning. Omstreeks 1963 kon de familie Bisschop de beide huisjes huren en hebben zij er één huis van gemaakt. Toen Gert de Boer in 2013 de boerderij kocht, is ook deze recreatiewoning verkocht.

We komen nu terug op de winkel en tapperij ten westen van de boerderij. Die was in 1878 voor f 1.804 gekocht door Tjitske Zwart uit Workum, een vastgoedhandelaar of makelaar, en verhuurd aan Jan Reins Couperus (1849-1882). Maar in december 1881 wordt de winkel opnieuw te koop gezet en in het notarisarchief wordt gemeld, dat huurder Jan Couperus de koper is voor f 1.149. Dat is op 23 december 1881. Die koop is kennelijk niet doorgegaan, want op 4 januari 1882, dus nog geen veertien dagen later, wordt de winkel opnieuw aangeboden en gekocht door Thomas Ykes Boersma uit It Heidenskip. Bij de koop wordt gemeld, dat de winkel annex tapperij tot 1883 verhuurd is aan Jan Couperus voor f 95 per jaar. Die overlijdt echter in oktober 1882. Kennelijk is het pand toch onderhands gekocht door Couperus, want in maart 1883 biedt Jantje Jetzes Jetzinga (1855-1920), de weduwe van Jan Couperus, het te koop aan en wordt het voor f 1.150 gekocht door Thomas Ynte Boersma uit It Heidenskip.

Twee maanden later wordt boelgoed gehouden en omdat het een aardig beeld geeft van de inventaris van een winkel annex tapperij uit die jaren, geven we hier de volledige tekst van de advertentie voor dit boelgoed.

Boelgoed op Vlietzicht onder Nijhuizum. De Notaris K. TJEBI3ES te Workmn zal op Woensdag dtn 16 Mei 1883, des voormiddags 10 uur, ten sterthuize van J. R. Couperus onder Nijhuizum, wiens nalatenschap is aanvaard onder ben. van mij., publiek, bij boelgoed, verkoopen: -MEUBELEN en HUISGERADEN, als: I kabinet, secretaire, klok, hoekspinde, tafels, stoelen, spiegels, kachels, koperen theestof met ketel, koffiekannen, theegoed, porcelein, glas en aardewerk, mannen-lijfdracht. WINKELGOEDEREN en WAREN, als: meelbak, stelling, groote bussen, vaten, petroleumvat met stelling en rak, laden, schalen en gewichten, slede, maten, hanglamp, groote drankflesschen, vat met vet, jenever, punsch, wijn, koffiesiroop, blauwsel, stijfsel, koffieboonen, garst, tabak, soda, diverse klompen. Voorts een SCHOUW, 1 SCHAAP met 3 LAMMEN en hetgeen meer zal worden aangeboden.

De opbrengst van het boelgoed is f 264. Het valt op, dat in deze advertentie de naam Vlietzicht gebruikt wordt voor de winkel en tapperij.

Eigenaar Boersma zet in april 1883 een advertentie, waarin hij op zoek is naar een huurder van dit pand. Vanaf dit moment is er erg weinig informatie over te vinden. Van ca. 1903 tot in elk geval 1913 woonden hier Eke Foekema (1840-1918) en zijn tweede vrouw Aaltsje Altena (1862-1932). Ze kwamen van Workum en waren al op leeftijd toen ze de winkel en tapperij gingen runnen. Zij hielden er ook enkele koeien, want Eke wordt in een notarisakte uit 1907 koemelker genoemd. Wanneer ze weer naar Workum terugkeerden is niet duidelijk, maar we weten dat in 1919 Jan van der Veen (1895-1969) de uitbater wordt van de winkel en tapperij, eerst als huurder, maar vanaf 1921 als eigenaar. In dat jaar koopt hij het pand van Pier Dirks Alta (1867-1951), wonende te Aerdenhout. Jan van der Veen is in 1918 in Workum getrouwd met Aafke Roedema (1899-1966). Ze krijgen zeven kinderen. Tot wanneer hij de winkel en tapperij gedreven heeft, is niet bekend, maar in elk geval tot omstreeks de zestiger jaren. In 1986 vieren ze hun vijftigjarig huwelijk. Ze wonen dan in It Heidenskip. Hun tweede zoon Jelle is in 1944 in Frankfurt am Main door een Duitse rechtbank ter dood veroordeeld.

We hebben de indruk, dat er weinig contacten tussen de boerderij en de winkel bestonden. Het overzet werd in elk geval voornamelijk bediend door mensen van de boerderij.

Van Jan van der Veen is bekend, dat hij op hardzeildagen van de watersportvereniging in Workum met zijn sloep langs de bootjes ging om voor de catering te zorgen. Die hardzeildagen werden gehouden op het Zandmeer en de Grote Gaastmeer. De winkel werd bevoorradt vanuit Workum met de melkboot. In het streekblad Friso wordt de tapperij ook wel Café Vlietzicht genoemd. Jan van der Veen stond ook bekend als een harde werker, die je kon inhuren voor alle mogelijke werkzaamheden. Hun kinderen gingen naar de school in It Heidenskip, net als de schoolgaande kinderen van boerderij Vlietzicht.

Omstreeks 1960 heeft Van der Veen het pand verkocht aan de familie Feenstra uit IJlst, die het gebruikten als recreatiewoning en het in 1973 weer doorverkochten aan de familie Schrafford uit Bergen, die de naam Lyts Frisia aan het huisje gegeven hebben.

Boerderij Renema

Deze boerderij aan de Grons begon, zoals zoveel boerderijen in Friesland, als een kleine bedoening die we ook wel een koemelkerij noemen. Uit de beginjaren weten we erg weinig, maar in 1891 koopt Sijbren Jetzes Sybrandi een boerenhuis met hooi- en weilanden in Nijhuizum aan Rintje Jans Visser uit Workum. Er is dan nog geen sprake van een boerderij of een zathe. Rintje Jans verpacht het spultsje aan een ons onbekende, maar omstreeks 1908 boeren hier Sjoerd Sjaarda (1856-1938) en zijn vrouw Evertje Buma (1855-1931). Misschien zijn ze al in 1904 naar Nijhuizum gekomen, want in dat jaar verkopen ze een huis en erf in Gaastmeer. Het boerderijtje in Nijhuizum is

inmiddels van eigenaar verandert, want in 1894 heeft Lieuwe Wouters Kuperus (1828-1911) het gekocht van Rintje Jans Visser voor f 4.272.

De boerderij van de Renema's aan de Grons

Op 20 november 1916 koopt Gerrit Renema (1869-1941) uit Oudega-W voor f 6.956 een huis met erf en een eiland aan de Grons in Nijhuizum van Wietske Jacobs Tienstra (1841-?) uit Sneek, de weduwe van Lieuwe Wouters Kuperus. Dat eiland wordt gevormd door de Hooivaart, een brede sloot en de Grons en het grenst direct aan de boerderij.

Gerrit Renema is in 1896 getrouwd met Baukje Wijnja (1873-1955) en in Oudega hebben ze een bescheiden boerderijtje opgezet. Ze houden daar, aan de Rigedyk, twee melkkoeien, maar in de Kaappolder zien ze meer kansen voor uitbreiding. Drie weken later verkopen ze hun huis en erf in Oudega en verhuizen ze naar Nijhuizum. Een weiland in Heeg houden ze nog aan, want in 1918 wordt het nagras van dit weiland te koop aangeboden. Wanneer dit weiland verkocht is, is ons niet bekend. In 1926 doet zich de gelegenheid voor de boerderij uit te breiden, want dan komen de bezittingen te koop die destijds in Nijhuizum verworven zijn door Douwe Jelgers Bouma (1767-1854) uit Sneek, de handelaar in en verpachter van zathes en landerijen. Hierbij behoren de boerderij West-Indië en ruim 51 hectare wei- en hooilanden. Van deze landerijen worden ruim 13 ha voor f 30.115,20 gekocht door Gerrit Renema, die deze landerijen tot die tijd huurde. In de loop van de tijd huurt men er nog land bij en groeit de koemelkerij uit tot een boerderij met 28 melkkoeien.

Het bedrijf wordt in 1930 voorgezet door zoon Ulbe Renema (1899-1981), die in dat jaar trouwt met Maaïke Damsma (1903-1988) uit Dokkum. Zij boeren hier tot 1967

Zoon Gerrit Renema (geb. 1933), getrouwd met Grietje Reitsma (1939-2003), neemt de boerderij over en deze wordt weer overgenomen door Ulbe Renema, de vierde generatie Renema's op deze plaats. Maar dit is ook de laatste boer, want hij stopt met de veehouderij omstreeks 2010.

Maar er is nog een tweede tak aan dit bedrijf gegroeid: de recreatie. In de zestiger jaren van de vorige eeuw voorzichtig begonnen met de verhuur in de zomer van het lyts büthûs aan dominee P. Scharavendeel, die graag na zijn werk in Gaastmeer, in deze omgeving zijn vakantie wilde doorbrengen. Al snel groeide dit uit tot een camping voor mensen die houden van rust en watersport. Het is daar, aan de Grons, ook een gouden plek voor mensen die rust, natuur en ontspanning zoeken en dat is dan ook de naam geworden van deze camping: It Gouden Plakje. In de loop van de jaren werd het uitgebreid met een fiets- en voetgangerpont naar en van Nijhuizum en een verblijf voor groepsaccommodatie. Inmiddels is Sybren Renema, de broer van Ulbe, daar bedrijfsleider.

Een opvallend kenmerk van de familie Renema is, dat het een erg muzikale familie is. Zo goed als alle gezinsleden waren destijds lid van muziekvereniging Concordia in Gaastmeer, een van hen is beroepsmusicus geworden. Op mooie zondagmiddagen speelden de gezinsleden met elkaar in de tuin en daar hebben recreanten die met hun boot over de

Grons voeren, heel plezierige herinneringen aan. Wat klonk dat mooi, over het water, om nooit te vergeten.

Hoe het verder ging

De naam Kaappolder wordt in de loop van de jaren niet alleen gebruikt voor de oorspronkelijke 67 hectare, maar voor het gehele eiland. Al in 1882 vind je een advertentie voor de verkoop van land bij Oost-Indië, waarbij wordt vermeld dat deze in de Kaappolder liggen. Later wordt ook het gedeelte ten Oosten van het Zandmeer zo genoemd.

Het blijft vele jaren lang een min of meer afgesloten gebied. Rij- of voetpaden zijn er niet op te vinden en in natte perioden zijn de boerderijen alleen met laarzen of klompen over dijken en dijkjes te bereiken. Over de sloten ligt hier en daar een plank met een leuning. Voor contact met de 'buitenwereld' kan gebruik gemaakt worden van drie pontjes: een bij boerderij Vlietzicht naar It Heidenskip, een bij boerderij De Kaap naar Nijhuizum en een bij boerderij West-Indië naar Nijhuizum. Pontjes is eigenlijk een te groot woord. Het zijn roeiboortjes die daar liggen en je moet in de regel jezelf naar de overkant roeien, als je tenminste dezelfde dag weer terug denkt te komen, want anders komt de roeiboort niet terug op zijn eigen plek. Met de postbode wordt wel de afspraak gemaakt, dat hij elke dag van de kant komt waar hij de vorige dag het bootje afgemeerd heeft.

Eigenlijk zijn de boerderijen alleen goed over het water te bereiken, maar voor schoolkinderen is dit geen optie. De kinderen van Vlietzicht, zowel de boerderij als de winkel/tapperij, steken het Kortvliet over en gaan dan lopend naar de school van It Heidenskip. Die van boerderij De Kaap gaan te voet naar de draaibrug op het erf van boer Zeilstra in Klein Gaastmeer. Daar staan in de schuur hun schoenen, die ze voor hun laarzen of klompen kunnen verwisselen en vervolgens gaan ze te voet naar de school in Gaastmeer.

Voor de oudere kinderen staan hier ook de fietsen. De kinderen van boer Renema steken de Grons over om naar de school in Workum te gaan, maar later gaan die ook naar Gaastmeer. Drie maal per week komt de bakker met brood, in twee korven aan een juk. Bij de boerderijen aan de Grons bezorgt bakker Valkema uit Oudega, die ook bij De Kaap langs gaat, want dit is familie. Ook de kruidenier bezorgt wekelijks de boodschappen. Bekend is de blinde kruidenier Hiemstra, die een winkel had op tegenwoordig Munkedyk 17, en samen met zijn knecht wekelijks de boodschappen bezorgde en de bestellingen voor de volgende week opnam. Ook gebeurde het dat de melkboot iets meenam en schoolgaande kinderen konden natuurlijk ook even langs een winkel, voordat ze weer naar huis gingen.

Voor de kerkgang op zondag hadden de boerderijen die aan het water liggen een eigen kerkboot en anders gingen ze te voet via Klein Gaastmeer.

Omstreeks 1930 worden de watermolens vervangen door elektrische gemaaltjes, waarvan de gebouwtjes heden ten dage nog altijd in het land staan. Dat is voor de boeren die de zorg hebben over de bediening en het onderhoud van de molens een grote zorg minder. Als de molen draait, moet er dag en nacht de wacht bij gehouden worden, want bij het aantrekken of draaien van de wind, moeten de zeilen geminderd of de kap gedraaid worden. Je krijgt er weliswaar een vergoeding voor van de boeren uit de polder, maar die vergoeding is meestal niet meegegaan met de prijsstijgingen in de loop van de tijd, dus veel te laag. Het is begrijpelijk, dat de meeste watermolens met kennelijk genoeg zijn afgebroken, al vinden we dat tegenwoordig erg jammer. In 1811 stonden er in Friesland 2400 molens, de jaskers niet meegeteld. Daar zijn er ongeveer 150 van blijven staan en dat hadden er wel wat meer mogen zijn. vinden velen.

Die elektrische gemaaltjes zijn in de afgelopen jaren ook buiten gebruik geraakt en vervangen door één iets groter gemaal aan de Skrokfeart. Dat betekent dus, dat dit hele gebied nu één polder is, waarbij de bemaling van het westelijk deel onder de Skrokfeart door plaats vindt.

Voor het ontbreken van een voetpad voor de schoolkinderen wordt door de bewoners van de polder als een groot gemis ervaren. Al was het maar een betonpan van een halve meter

breed en wat moet zoiets voor een gemeente nu kosten. Als er in Idzega een rijweg naar het Klokhuis, ook zo'n afgelegen gebeid, gelegd is, steken verschillende boeren van de Kaappolder de koppen bij elkaar en schrijft Douwe de Jong van West-Indië, de man die regelmatig het voortouw neemt, in 1936 een brief aan de gemeenteraad van Wymbritseradeel met het verzoek zo'n voetpad aan te leggen. Er is al vaker om gevraagd en het geduld van de bewoners van de Kaappolder begint op te raken. Dat is uit de brief goed op te maken. Boer De Jong zegt hierin o.a.: *'De Kaappolder, die altijd goed was om belasting te betalen, mag eindelijk ook wel eens wat er voor ontvangen'*.

Die opmerking schiet bij de heren raadsleden in het verkeerde keelgat. Hoe durft die boer zo'n brutale opmerking tegen deze hoogwaardigheidsbekleders te maken. Ze zijn duidelijk op hun teentjes getrapt. Bij de bespreking in de raadsvergadering, maakt een raadslid volgens het verslag in de krant de opmerking: *'Adressanten moeten nog leeren den goeden toon te vinden in hun adres, dan hebben ze meer kans van slagen'*. Het gevolg is dan ook, dat de gemeente besluit om geen voetpad aan te leggen.

Pas in de zeventiger jaren van de vorige eeuw komt men er toe de Kaappolder te ontsluiten door een asfaltweg aan te leggen vanaf Klein Gaastmeer naar alle boerderijen in de polder. Het is een onderdeel van een groot ruilverkavelingsproject. Die weg krijgt de naam Kaapwei. Allicht. Hij wordt in 1974 geopend. Kort hierop wordt ook het recreatiepark Liuwedaem, met 56 vakantiehuisjes, aangelegd. Een prachtig park, dat heel goed in het landschap past. De bewoners van Gaastmeer zijn hier aanvankelijk niet enthousiast over, maar het wordt ze duidelijk gemaakt dat, als ze tegen stemmen, er geen aardgasleiding aangelegd zal worden. Afgezien van de vraag of dit al of niet van invloed geweest is op het besluit, lijkt ons dit een vorm van ongepaste chantage.

De provincie heeft ook het plan, om een kanaaltje te graven van het Zandmeer naar de Ringwiel, met een zelfbedieningsbrug in de Kaapwei. Dat is leuk voor recreanten die naar de Ringwiel willen varen. Maar hier zijn de bewoners van de Kaappolder fel op tegen. Kunnen hun kinderen eindelijk op een fatsoenlijke manier op de fiets naar school, krijgen ze plotseling te maken met een brug die ze zelf moeten bedienen als slordige recreanten die open hebben laten staan. En de Ringwiel mag best een rustig gebied blijven. Mensen die hier beslist naar toe willen, kunnen door de Ategracht. De provincie moet bakzeil halen, maar ze hebben toch hun zin voor een deel doorgedreven. Het kanaaltje is aangelegd, de Skrokfeart, maar in plaats van een brug kwam er een duiker onder de Kaapwei. Rond 2010 is de duiker verhoogd, zodat er wat grotere sloepen onderdoor kunnen. Het is te zien aan een grote bult in de Kaapwei.

Met de groei van het aantal elektrische fietsen zijn de Kaapwei en het pontje bij Renema, inmiddels een pont met elektromotor, onderdeel geworden van een populaire fietsroute in het zomerhalfjaar. Jaarlijks zie je het aantal fietsers toenemen en hierop inspelend is ook de beschikbaarheid van het pontje uitgebreid tot enkele maanden in het winterhalfjaar. De meeste fietsers gaan echter aan de oorspronkelijke Kaappolder, het Zuidwestelijk gedeelte, voorbij, zodat in dit gebied nog heel wat weidevolgels een plekje kunnen vinden.

Wurkgroep Oer De Gaastmar

Bronnen:

- De monniksmolen van West-Indië, publicatie van Warkums Erfskip met hierin o.a. het poldercontact van de Kaappolder uit 1866
- Website Alle Friezen
- Oude kranten op website Delpher
- W. Beetstra, Bydrage 716 ta Pleatslike Skiednis, Fryske Akedemy, Leeuwarden 1990
- Gesprekken met vroegere en huidige bewoners
- Boerderijen toen en nu, publicatie Wurkgroep Oer De Gaastmar 2014